

WERK VAN EEUWEN. TOESPRAAK TJALLING WATERBOLK 29 MEI 2015.

Door: Eric van der Bilt

INTRO.

Tjalling en Mien, dames en heren, het is mij een een genoegen om hier vanuit het gezichtspunt van de natuurbescherming te mogen spreken.

Een eer die samenhangt met het feit dat Tjalling een halve eeuw bestuurlijk actief is geweest bij onze Stichting het Drentse Landschap en al 70 jaar aan deze Stichting verbonden is. hij heeft ondermeer de bestuurlijke geschiedenis van de Stichting in de eerste 60 jaar uitvoerig beschreven.

Door zijn ongekeerde veelzijdigheid op het punt van de geologie, de archeologie en palynologie, de biologie, de historische geografie en zelfs de folklore heeft Tjalling grote invloed uitgeoefend op de natuurbescherming. De Drentse in het bijzonder. Ik zal daarom voornamelijk vanuit de Drentse context spreken.

Hij heeft aan talloze ontwikkelingen bijgedragen en velen geïnspireerd om aan het behoud van onze wonderschone leefwereld bij te dragen.

Mijn verhaal is opgebouwd uit een 6 tal onderwerpen.

- het Tijdperk van de Mastodonten.
- het Grote Perspectief.
- de Kennismaking.
- Activisme of Barbarij.
- de Nalatenschap van Waterbolk.
- de Stelling.

1. HET TIJDPERK VAN DE MASTODONTEN.

Ik zie Tjalling als de laatste mastodont van de nederlandse natuurbescherming.

Vrijwel uitsluitend dominante mannen uit het begin de vorige eeuw met kennis en visie die hun volle gewicht hebben ingezet om natuur en landschap in ons land te beschermen, te behouden.

Hij is 25 jaar, tot 1982, lid geweest van de Natuurbeschermingsraad. Inspireerde en werd geïnspireerd door opmerkelijke tijdgenoten als van Tienhoven, Quene, Gorter, De Vroome, Westhoff enzovoorts. Ik heb niet de intentie compleet te zijn.

Van mogelijk nog groter belang was zijn 35 jaar durende lidmaatschap, tot 1991, van de Natuurwetenschappelijke Commissie (NWC) van de NB Raad.

Waarin maar ook waar buiten Waterbolk belangrijke adviezen gaf voor aankoop, bescherming, behoud en beheer van belangrijke natuurgebieden zoals het Ooster- en Westersand, de Dwingeloosche Heide, het Fochteloerveen, de Drentse Aa. Maar ook van kleinere zoals Kampsheide, de Zeijerstrubben, de Stroeten en later Strubben- Kniphorstbos.

Met inzet heeft hij geprobeerd om via de Landschapsplannen, invloed op de soms desastreuze Ruilverkavelingsplannen en Landinrichtingsprojecten uit te oefenen. Hierbij denken we natuurlijk ook aan de inspanningen van Harry de Vroome.

De inzet van Waterbolk was steeds om het belang van natuur, landschap en cultuurhistorie als een geheel te behandelen. Hetgeen later ook bij de uitwerking van de Relatienota uit 1976 zichtbaar effect sorteerde.

((Terzijde zij opgemerkt dat al in 1928 besloten werd om een Natuurbeschermingswet in te stellen maar dat dit pas in 1968 geëffectueerd werd. Dat doet mij denken aan de manier waarop al decennia de EHS wordt geprobeerd te realiseren of de niet aflatende onmacht rond Natura 2000 en de milieuproblematiek inzake de overmaat aan ammoniak)).

Al vroeg maakte Waterbolk zich zorgen over de onverschilligheid tav ons landschap. De verweesdheid van natuur en landschap bij LNV, nu weer EZ. Zijn niet aflatende pleidooi voor de verweving van natuurhistorie en cultuurhistorie, tussen landschap en monumentenzorg, heeft in ieder geval bij de Noordelijke Provinciale Landschappen vaste voet onder grond gekregen.

2. HET GROTE PERSPECTIEF.

Het bewijs van 5000 jaar bewoningscontinuïteit vanaf de prehistorie tot nu in Drenthe, geeft qua tijd, ruimte en interactie, een aangrijpend ander perspectief aan het landschap. Ons landschap is daarmee ons grootste en oudste erfgoed. Het is van iedereen maar tegelijk ook van niemand.

De wisselwerking tussen mens en natuur leidde tot het midden van de vorige eeuw tot grote biologische rijkdom en identiteit. Complexe biodiverse levensgemeenschappen als heiden, schraallanden, essen en bossen die zo kundig door de geobotanist Westhoff getypeerd werden.

Te snelle veranderingen in de landbouwpraktijk, leidde in combinatie met beeknormalisaties en RVK tot een enorme nivellering. Hetgeen door de inzet van velen, waaronder Waterbolk, weer tot een scherpere positionering van de Natuurbescherming in de zestiger en zeventiger jaren leidde.

Genoemd kunnen worden de maatschappelijke bewustwording in het N70 jaar, de al eerder genoemde Relatienota in 1976, waarbij 100.000 hectare aan natuurrijke oude cultuurlandschappen als te verwerven werden opgevoerd. Ik was overigens zelf actief bij het schrijven van de beheersplannen voor de Relatienota in Drenthe tussen 1977 en 1983.

Waterbolk is in deze decennia altijd een nadrukkelijk pleitbezorger voor een cultuurhistorische hoofdstructuur gebleven waarbij het behoud van patronen en objecten in het landschap voorop dienen te staan.

3. MIJN KENNISMAKING MET WATERBOLK.

In 1979 kwam ik voor het eerst bij de Stichting het Drentse Landschap te werken. Waar mensen als Tjalling en Harry de Vroome terecht een enorme status genoten.

Mijn eerste observatie van Tjalling was die van een grote, indringend kijkende man. Borstelige wenkbrauwen, expressieve en soms gedecideerde manier van spreken die zwaar onderstreept werd door zijn rondwapperende grote handen.

Inmiddels weet ik dat Tjalling een uiterst vriendelijke natuur heeft , buitengewoon nieuwsgierig is en altijd open staat voor discussie, ontvankelijk is voor argumenten, altijd kritisch en deskundig zaken benadert en ondanks zijn status met iedereen op voet van gelijkheid omgaat. Tjalling is nooit cynisch geworden en dat is best bijzonder.

Hij legde de verbinding tussen het kleine Drenthe en de grote buitenwereld. Hij is een holist, een generalist die in mijn wereld vele collega's van verschillende generaties met elkaar in verbinding bracht. Zomaar en greep. De onvolprezen Sietze Bottema, Clason, Harsema, Elerie, Spek, Van der Sanden , Jager en vele anderen. En daarmee ons denken over Drenthe beïnvloedde.

Waterbolk is een Drent van de zoveelste generatie. Ondanks onderzoek in Mesopotamie een jongen uit Havelte, vertrouwd met het Eupen Barchien en het gedicht over Rheebruggen. Het was altijd even wennen om deze grote man Sap Sap Siepie te zien voordragen, onderwijl een huppien tikkend. Pure folklore.

Zijn jeugd in Drenthe is zijn hele leven een inspiratie voor Tjalling geweest .

4. ACITIVISME OF BARBARIJ.

Rond het begin van de jaren 80 sprak Tjalling zich onomwonden uit tegen de bedreigingen van het landschap door landschapsbouwers, natuurontwikkelaars en historische vervalsers. Barbaren zoals ik dus.

Mijn start in Drenthe betrof zoals gezegd het schrijven van beheerplannen voor de Relatienota-gebieden en later het organiseren van het beheer van HDL. Leidraad was daarbij echter voor vrijwel 100 % het behoud en beheer van cultuurlandschappen met een grote biodiversiteit. Tot zover geen probleem dus.

Binnen de samenleving veranderde de houding tov de natuur echter. Echte wilde natuur zoals wouden en natuurlijke beekdalen missen in ons land. De wens tot het toestaan van meer natuurlijke processen in de vorm van begrazing, bosvorming en inundatie groeiden en botste met het meer op het behoud van patronen gerichte beheer van cultuurlandschappen.

Als Hoofd Terreinbeheer van HDL was ik verantwoordelijk voor de introductie van nieuwe beheersvormen zoals begrazing, natuurlijk bosbeheer en een veel extensievere omgang met het cultuurlandschap.

Ik heb rond deze onderwerpen meermalen de degens met Waterbolk gekruist , waarbij ik meer de proceskant koos en hij meer de patronen verdedigde. Meestal kwamen we er wel uit omdat we het op veel zaken zoals het vergroten van heidevelden mbv natuurontwikkeling, het behoud van de structuur van landgoederen en het inzetten van gescheperde kudden op heidevelden wel eens waren.

Als pragmatisch pragmatisch beheerder werd ik zeer geïnspireerd door het NBP uit 1990. Natuurontwikkeling als manier om gebieden te ontwikkelen, te verbinden en met meerdere gewenste maatschappelijke functies te combineren , zoals waterveiligheid , drinkwaterwinning, verbetering van het woon- en leefklimaat en recreatie , sprak mij zeer aan.

Deze ontwikkelingen in onze contemporaine cultuur hebben elders tot vreemde ecologische

capriolen zoals het Oostvaarders-plassen project geleid. Anderzijds ook tot grootschalige Drentse natuurontwikkelingsprojecten zoals de Hunze, de Onlanden, Oude Diep en het Drents Friese Wold wat geen wold maar een woud is trouwens. Deels gruwde Tjalling van deze ontwikkelingen.

Het mooie van een Provinciaal Landschap blijft in mijn ogen echter juist het gegeven dat we zowel oude natuurrijke cultuurlandschappen als de Reest beheren als ook een meer natuurlijk beekdal als de Hunze.

5. DE NALATENSCHAP VAN WATERBOLK.

De nalatenschap van Waterbolk is wat mij betreft de liefde voor het landschap in de meest brede zin.

De inzet om via verweving van natuurhistorie en cultuurhistorie behoud van biodiversiteit in ons landschap te waarborgen is algemeen aanvaard. Met als recent extraatje de koppeling tussen landschap en monumentenzorg.

Alle noordelijke Provinciale Landschappen zijn er inmiddels van overtuigd dat behoud van de regionale identiteit van hun provincie ,hun enige reden van bestaan is.

Het holisme van Waterbolk leidde ondermeer bij HDL tot haar ontwikkeling als Provinciale Trust organisatie waarbij naast natuur,landschap en monumentaal erfgoed ook de lokale economie en de rol van de mens een vaste plek heeft gekregen. Dit mens - inclusief denken en handelen heeft de opdracht van de natuurbescherming sterk verbreed.

Tjalling heeft in zijn lange carrière invloed uitgeoefend op het stichten van reservaten door aankopen, het maken van beheerplannen en het uitvoeren van weldoordacht beheer. Het zal hem genoeg doen dat inmiddels ook hunebedden, grafheuvels, Orvelte, de Drentse schansen en verschillende kerken deel van onze zorg uitmaken. Tezamen met havesathen, landgoederen, boerderijen en keuterijen. Met als recente bekroning de verwerving van de Buitenplaats Oldengaerde en het enige steenhuis van Drenthe, Huis ter Hansouwe.

((Het deed Tjalling deugd dat HDL tevens een bepalende rol bij het uitgeven van standaardwerken over Drenthe speelde. Over de Reest van Elerie, het esdorpen-landschap van Spek, de archeologie van Westerveld van Jager ,terwijl we momenteel ook werken aan een uitgave van Van der Sanden.))

De erfenis van ondermeer Tjalling's holisme is , voor HDL althans , een brede maatschappelijke positie als Provinciale Trust.

6. DE STELLING.

Elke generatie heeft het recht, om onder de randvoorwaarde van zorgvuldig omgaan met het verleden en gebaseerd op legitieme noden en wensen, een eigen laag aan het landschap toe te voegen.

Eric van der Bilt

25 Mei 2015.